



УДК.342.9

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.984>**О. Забродіна,**кандидат політичних наук,
доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права
Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗУПИНЕННЯ ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Згідно ст. 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Останнім часом складається вкрай негативна практика часто безпідставного зупинення виплати пенсій особам, що є тимчасово переміщеними у розумінні Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». При цьому, навіть, за умови поновлення таких виплат, пенсії, які не були виплачені внаслідок зупинення, відділення Пенсійного фонду по всій Україні відмовляються виплачувати з посиланням на те, що такі виплати будуть здійснені після прийняття окремого порядку, визначеного Кабінетом Міністрів Укра-

їни, як це передбачено Постановою КМУ від 08 червня 2016р. № 365 зі змінами, внесеними Постановою КМУ від 25.04.2018р. № 335. Однак вказані посилання грубо порушують чинне законодавство України, внаслідок чого неправомірно порушуються права та законні інтереси пенсіонерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням належного соціального захисту внутрішньо переміщених осіб займаються чимало сучасних науковців, серед яких варто згадати Антонюк В. П., Бовкун Е. М., Бережнюк О., Іляшко О. О., Лішик О. П., Перепелюкова О., Солодько А. та інших вчених.

Мета статті полягає в дослідженні проблем зупинення виплати пенсій та їх невиплати після поновлення внутрішньо переміщеним особам в Україні.

Завданням поданого матеріалу по обраній проблемі є визначення основних засад пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб, аналіз підстав та порядку зупинення виплат, та дотримання при цьому законних прав та інтересів таких осіб.

Виклад основного матеріалу. Згідно із ст. 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пенсія - щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її особою з інвалідністю, або отримують члени її





сім'ї у випадках, визначених цим Законом.

Відповідно до ст. 3 Конституції України, найвищою соціальною цінністю в Україні людини є її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки, відповідальність держави перед людиною за свою діяльність та головний обов'язок держави щодо утвердження і забезпечення прав і свобод людини.

Згідно ч. 2 ст. 22 Конституції України конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. Конституційне право на соціальний захист включає і право громадян на забезпечення їх у старості. Пенсія за віком, за вислугу років та інші її види, що призначаються у зв'язку з трудовою діяльністю, заслужені попередньою працею і є однією з форм соціального захисту.

У відповідності до ст. 47 Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пенсія виплачується щомісяця, у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України організаціями, що здійснюють виплату і доставку пенсій, або через установи банків у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Ані вказаний закон, ані будь-який інший закон з питань пенсійного забезпечення не передбачає будь-яких підстав зупинення або не поновлення виплати вже призначеної пенсії, є тільки підстави припинення виплати пенсії, які визначені ст. 49 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Дана норма містить вичерпний перелік підстав для припинення пенсійних виплат, зокрема, виплата пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду припиняється:

- якщо пенсія призначена на підставі документів, що містять недостовірні відомості;
- на весь час проживання пенсіонера за кордоном, якщо інше не

передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

- у разі смерті пенсіонера;
- у разі неотримання призначеної пенсії протягом 6 місяців підряд;
- в інших випадках, передбачених законом.

Поновлення виплати пенсії здійснюється за рішенням територіального органу Пенсійного фонду протягом 10 днів після з'ясування обставин та наявності умов для відновлення її виплати. Виплата пенсії поновлюється в порядку, передбаченому ч. 3 ст. 35 та ст. 46 цього Закону.

При цьому відповідно до ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Відповідно до ч. 1, 2 ст. 7 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» для взятої на облік внутрішньо переміщеної особи реалізація прав на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, на отримання соціальних послуг здійснюється відповідно до законодавства України.

Україна вживає всіх можливих заходів, спрямованих на розв'язання проблем, пов'язаних із соціальним захистом, зокрема відновленням усіх соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам.

Згідно п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 05 листопада 2014 року № 637 "Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам" призначення та продов-

ження виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання), довічних державних стипендій, усіх видів соціальної допомоги та компенсацій, матеріального забезпечення, надання соціальних послуг, субсидій та пільг за рахунок коштів державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування внутрішньо переміщеним особам здійснюються за місцем перебування таких осіб на обліку, що підтверджується довідкою, виданою згідно з Порядком оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509.

Виплата (продовження виплати) пенсій (щомісячного довічного грошового утримання), довічних державних стипендій, усіх видів соціальної допомоги та компенсацій, матеріального забезпечення (далі - соціальні виплати), що призначені зазначеним особам, проводиться через рахунки та мережу установ і пристроїв публічного акціонерного товариства "Державний ощадний банк України" з можливістю отримання готівкових коштів і проведення безготівкових операцій через мережу установ і пристроїв будь-яких банків тільки на території, де органи державної влади здійснюють свої повноваження.

П. 6 Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509, передбачено, що довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи діє безстроково, крім випадків, передбачених ст. 12 Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб".

Приписами даної статті визначено, що підставою для скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи та внесення відомостей про це в Єдину інформаційну базу даних про внутрішньо переміщених

осіб є обставини, за яких внутрішньо переміщена особа:

- подала заяву про відмову від довідки;
- скоїла злочин: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади; посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; терористичний акт; втягнення у вчинення терористичного акту; публічні заклики до вчинення терористичного акту; створення терористичної групи чи терористичної організації; сприяння вчиненню терористичного акту; фінансування тероризму; здійснення геноциду, злочину проти людяності або військового злочину;
- повернулася до покинутого місця постійного проживання;
- виїхала на постійне місце проживання за кордон;
- подала завідомо недостовірні відомості.

Згідно ст. 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 1 Додаткового протоколу до Конвенції, кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права. Положеннями ст. 14 Конвенції регламентовано, що користування правами та свободами, визнаними Конвенцією, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою.

Відповідно до ч. 2 ст. 46 Закону № 1058 «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» нараховані суми пенсії, не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

Відповідно до Порядку здійснення контролю за проведенням соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам за місцем їх фактичного проживання/



перебування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 №365 визначається механізм здійснення контролю за проведенням виплати внутрішньо переміщеним особам за місцем їх фактичного проживання/перебування незалежно від факту реєстрації місця проживання/перебування пенсій (щомісячного довічного грошового утримання), довічних державних стипендій, усіх видів соціальної допомоги та компенсацій, матеріального забезпечення, надання соціальних послуг, субсидій та пільг (далі - соціальні виплати) за рахунок коштів державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Згідно п.12 вказаного Порядку визначаються підстави для припинення соціальних виплат, які припиняються у разі:

- наявності підстав, передбачених законодавством щодо умов призначення відповідного виду соціальної виплати;
- встановлення факту відсутності внутрішньо переміщеної особи за фактичним місцем проживання/перебування згідно з актом обстеження матеріально-побутових умов сім'ї;
- отримання рекомендацій Мінфіну щодо фактів, виявлених під час здійснення верифікації соціальних виплат;
- скасування довідки внутрішньо переміщеної особи з підстав, визначених ст. 12 Закону України Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб;
- отримання інформації від Держприкордонслужби, МВС, СБУ, Мінфіну, Національної поліції, ДМС, Держфінінспекції, Держаудитслужби та інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Виходячи з вищевикладеного право внутрішньо переміщеної особи на отримання пенсії є беззаперечним, і забезпечення цього права становить суть взятих на себе державою зобов'язань.

Відповідно, при ознайомленні з судовою практикою по вказаній категорії справ, як правило, відділення Пенсійного фонду взагалі не мають жодних належних доказів на підтвердження наявності підстав для припинення виплати пенсії, адже, як вже зазначалося, припинення виплати пенсії можливе лише за умови прийняття пенсійним органом відповідного рішення і лише з підстав, визначених статтею 49 Закону №1058-IV.

Стосовно посилок Пенсійного фонду України, що належні пенсійні виплати будуть здійснені виключно після прийняття окремого порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України, як це передбачено Постановою КМУ від 08 червня 2016р. № 365 зі змінами, внесеними Постановою КМУ від 25.04.2018р. № 335, такі посилення неправомірні з огляду на наступне.

Згідно Конституції України Кабінет Міністрів України не наділений правом вирішувати питання, які належать до виключної компетенції Верховної Ради України, так само як і приймати правові акти, які підміняють або суперечать законам України.

Більше того, зазначена Постанова не є законом, а тому як підзаконний нормативно-правовий акт не може обмежувати чи/або звужувати права громадян, які встановлені нормативно-правовими актами вищої юридичної сили.

Рішенням Європейського суду з прав людини у справі "Суханов та Ільченко проти України" встановлено, що зменшення розміру або припинення виплати належним чином встановленої соціальної допомоги може становити втручання у право власності.

Таким чином, як свідчить практика, будь-які безпідставні зупинення внутрішньо-переміщеним особам виплати пенсії та безпідставна їх невивплата після поновлення є грубим порушенням їх прав та законних інтересів, які підлягають відновленню у повному обсязі зі стягнення всіх невивплачених сум та відшкодуванням моральної шкоди таким особам.





Pursuant to Part 4 of Article 9 of the Law of Ukraine "On Ensuring the Rights and Freedoms of Citizens and the Legal Regime in the Temporarily Occupied Territory of Ukraine" bodies (officials) established in a temporarily occupied territory are allowed solely for the purpose of securing the national interests of Ukraine, protecting the rights and freedoms of Ukrainian citizens, fulfilling international treaties, agreeing to obligations the nature of which was provided by the Verkhovna Rada of Ukraine, facilitating the restoration within the temporarily occupied territory of the constitutional order of Ukraine.

Therefore, the procedure for the exchange and confirmation of information between state bodies concerning the establishment of relations and interaction of state authorities of Ukraine, their officials, local self-government bodies and their officials with illegal bodies (officials) established in a temporarily occupied territory is allowed. for the purpose of securing the national interests of Ukraine, protecting the rights and freedoms of Ukrainian citizens, fulfilling international treaties, the consent of which was rendered compulsory by the Verkhovna Rada of Ukraine, assistance from the restoration within the temporarily occupied territory of the constitutional system of Ukraine, and is the responsibility of such state bodies directly.

Relevant jurisprudence on the subject has been analyzed and proposals have been made to simplify the exercise and protection of the social rights of displaced persons. According to Art. 55 of the Constitution of Ukraine, the rights and freedoms of a person and a citizen are protected by a court, everyone is guaranteed the right to appeal in court the decisions, actions

or omissions of state authorities, local self-government bodies, officials and officials. However, according to Part 2 of Article 19 of the Constitution of Ukraine, state authorities, local self-government bodies, their officials are obliged to act only on the basis, within the powers and in the manner provided by the Constitution and laws of Ukraine.

Therefore, the Pension Fund of Ukraine in its activities is obliged to act only in the manner prescribed by law, and strictly respecting the rights of such legitimate interests of internally displaced persons, in particular.

Key words: internally displaced persons, pension, social rights, social benefits, social protection.

Література

1. Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 No 365. Урядовий кур'єр. 2016. 11 черв. (№ 111).
2. Перепелюкова О. Вирішення нагальних проблем внутрішньо переміщених осіб. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2015. № 6. С. 110–116.
3. Права внутрішньо переміщених осіб. <https://helsinki.org.ua/prava-wnutrishno-peremischenyh-osib>.
4. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. No 1207-VII. Голос України. 2014. 26 квіт. (№ 83).
5. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 19.04.2018р. по справі № 804/1783/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73559105> (дата звернення 04.04.2019).
6. Солодзько А., Доронюк Т. Захист соціально-економічних прав внутрішньо переміщених осіб: першочергові завдання для України. URL: <http://www.cedos.org.ua/-system/attachments/files>.

